

РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ І ВИКОРИСТАННЮ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ У ГРОМАДАХ

THE ROLE OF LOCAL GOVERNMENT BODIES IN COMBATING THE ILLICIT TRAFFICKING AND USE OF FIREARMS IN COMMUNITIES

У контексті сучасних викликів, пов'язаних із російсько-українською війною, зростання незаконного обігу вогнепальної зброї значно ускладнює забезпечення правопорядку в територіальних громадах України та становить загрозу для національної безпеки України. У статті висвітлено результати фокус-групового дослідження щодо проблеми незаконного обігу вогнепальної зброї, проведеного за участі посадових осіб органів місцевого самоврядування, працівників комунальних підприємств, які здійснюють охорону правопорядку у громадах, працівників Національної поліції України, представників громадських організацій тощо у п'яти територіальних громадах Дніпропетровської, Львівської, Одеської, Полтавської та Харківської областей України у грудні 2023 – березні 2024 року в рамках проєкту «Підтримка України у протидії ризикам розповсюдження стрілецької зброї та легкого озброєння внаслідок агресивної війни росії», що спільно впроваджується Центром безпекових досліджень «СЕНСС» і Small Arms Survey за фінансування Міністерства закордонних справ Німеччини.

Результати проведених фокус-групових дискусій свідчать про те, що в громадах, наближених до зони бойових дій, проблема незаконного обігу вогнепальної зброї є більш вираженою, тоді як у центральних та західних регіонах країни такі ризики вважаються більш латентними.

В ході дослідження проаналізовано нормативно-правову базу України, яка визначає повноваження органів місцевого самоврядування щодо забезпечення громадської безпеки і порядку в умовах воєнного стану та порядок взаємодії з органами Національної поліції, військовим командуванням та військовими адміністраціями у вирішенні відповідних питань. Результати проведеного фокус-групового дослідження дозволяють зробити висновок про те, що посадові особи органів місцевого самоврядування в Україні недостатньо обізнані та недостатньо усвідомлюють проблему незаконного обігу вогнепальної зброї в громадах та її каскадні наслідки у середньостроковому і довгостроковому періоді, а також свою роль у запобіганні та подоланні розповсюдження вогнепальної зброї у незаконному обігу. Органи місцевого самоврядування здебільшого формально ставляться до своїх повноважень у питаннях забезпечення безпеки в громаді, обмежуючись лише забезпеченням правоохоронних структур відповідним фінансуванням, проте заходи боротьби з незаконним обігом зброї не включені до місцевих програм співпраці з правоохоронними органами в охоплених дослідженням громадах.

У результаті проведеного дослідження зроблено висновок про необхідність покращення координації між органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами щодо протидії незаконному обігу вогнепальної зброї; підвищення обізнаності посадових осіб місцевого самоврядування про ризики від незаконного обігу і використання зброї; а також посилення заходів безпеки для вразливих категорій населення, зокрема через проведення відповідних інформаційних кампаній та навчання. Виявлені проблеми та пропозиції можуть стати основою для подаль-

шого вдосконалення державної політики в цій сфері.

Ключові слова: місцеве самоврядування, територіальні громади, національна безпека, громадська безпека, незаконний обіг, вогнепальна зброя, правопорядок.

In the context of current challenges related to the russian-Ukrainian war, the growth of illicit firearms trafficking significantly complicates the maintenance of law and order in the territorial communities of Ukraine and poses a threat to the national security of Ukraine.

The article highlights the results of focus group study on the problem of illicit firearms trafficking in 5 territorial communities of the Dnipropetrovsk, Lviv, Odessa, Poltava and Kharkiv regions of Ukraine, held with the participation of officials of local government bodies, employees of municipal enterprises that maintain law and order in communities, employees of the National Police of Ukraine, representatives of non-governmental organizations, etc. in December 2023 – March 2024 as part of the project «Support to Ukraine in Counteracting the Risks of Proliferation of Small Arms and Light Weapons as a Result of Russia's Aggressive War», which is jointly implemented by the Center for Security Studies «SENSS» and Small Arms Survey with funding from the German Foreign Ministry.

The results of the focus group discussions indicate that in communities close to the combat zone, the problem of illicit firearms trafficking is more pronounced, while in the central and western regions of the country such risks are considered more latent.

The study analyzed the regulatory framework of Ukraine, which defines the powers of local governments to ensure public safety and order under martial law and the procedure for interaction with the National Police, military command and military administrations in resolving relevant issues. The results of the focus groups suggest that local government officials in Ukraine are not sufficiently aware and aware of the problem of illicit firearms trafficking in communities and its cascading consequences in the medium and long term, as well as their role in preventing and combating the spread of illicit firearms. Local governments mostly formally treat their powers in matters of ensuring security in the community, limiting themselves only to providing law enforcement agencies with appropriate funding, but measures to combat illicit firearms trafficking of weapons are not included in local programs of cooperation with law enforcement agencies in the communities covered by the study.

As a result of the study, the conclusion was made about the need to improve coordination between local governments and law enforcement agencies in combating illicit firearms trafficking; increase awareness of local government officials about the risks of illicit firearms trafficking and use of weapons; as well as strengthen security measures for vulnerable categories of the population, in particular through relevant information campaigns and training. The identified problems and proposals can become the basis for further improvement of state policy in this area.

Key words: local self-government, territorial communities, national security, public safety, illicit firearms trafficking, law and order.

УДК 352:623.4
DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2025.47.16>

Черниш В.О.

orcid.org/ 0000-0002-4904-4616
к.ю.н, викладач кафедри теорії та практики управління, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», голова Керівної ради ГО «Центр безпекових досліджень «СЕНСС»

Вороніна В.В.

orcid.org/ 0009-0002-6754-7812
здобувач кафедри теорії та практики управління, викладач кафедри теорії та практики управління, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» виконавчий директор ГО «Центр безпекових досліджень «СЕНСС»

Колохіна А.С.

orcid.org/0009-0006-6339-2808
голова правління ГО «Дніпровський центр соціальних досліджень»

Постановка проблеми у загальному вигляді. Аналіз офіційної статистики щодо незаконного обігу зброї, бойових припасів або вибухових речовин в Україні свідчить про погіршення криміногенної ситуації в Україні [1]. Ситуація з обігом зброї в державі – це показник державної, громадської та воєнної безпеки як складових національної безпеки. Для України всі вони є критично важливими на тлі російсько-української війни, що триває вже одинадцять років та окупації частини території.

В Стратегії національної безпеки України зазначається, що злочинність загрожує правам і свободам, законним інтересам людей, суспільства та держави, а низький рівень добробуту породжує зневіру і невпевненість у майбутньому, провокує насильство, вкорінює радикальні суспільні настрої і середовища, які є основою для політичного насильства й сепаратизму, діяльності незаконних збройних формувань, поширення тероризму [2].

Незаконний обіг зброї тільки посилює загрози громадській безпеці, зумовлюючи підвищення рівня насильства, поширення діяльності злочинних організацій, збільшення кількості пограбувань, викрадення людей тощо. Забезпечення громадської безпеки і порядку в умовах воєнного стану потребує скоординованих зусиль багатьох суб'єктів, наділених владними повноваженнями у правоохоронній, військовій, економічній та інших сферах життєдіяльності суспільства. Поряд із органами Національної поліції, військовим командуванням та військовими адміністраціями важлива роль у вирішенні відповідних питань належить органам місцевого самоврядування, які є найбільш наближеною до населення ланкою публічної влади [3, с. 153]. Необхідність такої взаємодії закріплена у низці нормативно-правових актів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням питань взаємодії органів місцевого самоврядування та органів Національної поліції у сфері забезпечення правопорядку та громадської безпеки займалися такі науковці як: О. Панова [4], А. Пишна [5], О. Волокітенко [6], С. Вітвицький [7], А. Захарченко, А. Бобкова [3], А. Козін [8] та інші.

На органи місцевого самоврядування законодавцем покладено широке коло повноважень, успішна реалізація яких має вагоме значення для колективного захисту національних інтересів держави. А. Шестернін та О. Роговенко зазначають, що в умовах повномасштабного вторгнення особливе місце серед таких заходів відведено питанням оборонного характеру, забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян та різних форм протидії тероризму [9, с. 88].

На думку О. Волокітенка у взаємодії поліції та органів виконавчої влади та місцевого самоврядування особливої уваги потребують заходи із попередження та виявлення правопорушень, а також проведення спільних заходів превентивної діяльності [6, с. 199].

С. Вітвицький зазначає, що основним пріоритетом в розбудові безпекового простору громад в умовах воєнного стану залишається співпраця поліції, інших органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства стосовно формування безпечних умов життєдіяльності територіальних громад, що обумовлює реалізацію низки спільних заходів, зокрема:

- створення зведених груп поліцейських та представників територіальної оборони для підтримання безпеки в громаді в умовах воєнного стану;
- збільшення патрульних нарядів у територіальних громадах, які звільнені з тимчасової окупації чи тих, які знаходяться поблизу зони бойових дій;
- забезпечення надійної роботи камер муніципального відеоспостереження, дані яких моніторитимуться працівниками поліції і використовуватимуться в поліцейській діяльності;
- проведення профілактичної та роз'яснювальної роботи серед жителів з безпекових питань, зокрема, порядку роботи блокпостів, обмежень комендантського часу, інформування їх про існуючі канали повідомлень до поліції про підозрілих осіб чи невідомі предмети;
- посилення контролю за обігом зброї [7, с. 70].

Аналізом проблемних питань у запобіганні незаконному обігу вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин, легалізації обігу вогнепальної зброї в умовах воєнного стану займалися такі науковці як: Д. Казначеев, Д. Бодирев, Ю. Титаренко, Т. Шевчук, П. Біленчук, О. Кравчук та інші. У своїх роботах дослідники доходять висновків, що проблема врегулювання обігу вогнепальної зброї в Україні в умовах воєнного стану є надважливою та багатоаспектною [10, с. 184]. На шляху відсічі збройної агресії РФ та усунення загроз національній безпеці держави, її незалежності та територіальній цілісності перспективним вважається вирішення питання щодо незаконного обігу зброї шляхом нормативно-правового врегулювання державної політики, ухвалення відповідних законів тощо [11; 12].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, попри значний інтерес до тематики головним предметом уваги науковців є підвищення ефективності дозвільної та контрольної функції Національної поліції

у сфері обігу вогнепальної зброї в умовах воєнного стану, в той час як сучасний стан реалізації форм взаємодії органів поліції з органами місцевого самоврядування щодо протидії незаконному обігу зброї в територіальних громадах потребує додаткового вивчення.

Мета статті – визначення ролі, місця та завдань органів місцевого самоврядування у сфері протидії незаконному обігу зброї в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Базуючись на результатах експертних дискусій¹ і соціологічних досліджень [13], а також досвіді інших країн, що мали на своїй території збройні конфлікти, ми висунули припущення, що сьогодні органи місцевого самоврядування (ОМС) в Україні недостатньо обізнані та недостатньо усвідомлюють проблему незаконного обігу зброї в громаді та її каскадні наслідки у середньостроковому і довгостроковому періоді, а також свою роль у запобіганні та подоланні розповсюдження вогнепальної зброї у незаконному обігу.

З метою підтвердження або спростування вказаної вище гіпотези ГО «Центр безпекових досліджень «СЕНСС» у грудні 2023 – березні 2024 року було проведено дослідження в громадах за участі посадових осіб виконавчих органів місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад; працівників комунальних підприємств, які здійснюють охорону правопорядку у громаді («муніципальні варти»); членів добровільних формувань територіальних громад (ДФТГ); працівників Національної поліції (в т. ч. поліцейських офіцерів громад); представників громадських організацій тощо.

З початку широкомасштабної збройної агресії кожен регіон України так чи інакше зазнав її негативного впливу. На сході, півдні та півночі країни велись та досі ведуться активні бойові дії, громади центральної та західної частини України прийняли велику кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО), а в складі сил оборони проходять службу чоловіки та жінки з кожної громади. Для підвищення рівня репрезентативності було обрано області, на території яких наявні всі вищенаведені фактори, а саме: Львівська, Дніпропетровська, Одеська, Харківська, Полтавська області. З кожної області було відібрано по одній громаді, що мають одну або декілька з наступних характеристик:

- громада була деокупована після 2022 року;
- громада розміщена в зоні бойових дій або наближена до неї;

– громада наближена до кордону України з країнами ЄС;

– міські громади (адміністративний центр – місто);

– чисельність населення громади – до 100 000 осіб;

– на території проживають ВПО;

– на території розміщені військові частини або інші передбачені законом збройні формування.

Дослідження відбувалось із використанням розробленого ГО «Центр безпекових досліджень «СЕНСС» сценарію проведення фокус-групових дискусій, який складався з трьох тематичних блоків:

1. Огляд ситуації стосовно стану забезпечення правопорядку в громаді, стану справ з незаконним обігом зброї в громаді, визначення місця і ролі ОМС (повноважень) у вказаному питанні, механізми взаємодії з Національною поліцією та громадськими об'єднаннями, формуваннями.

2. Визначення ставлення до можливості та права на володіння зброєю цивільними особами, а також до окремих питань легалізації зброї.

3. Ідентифікація потреб ОМС та інших локальних стейкхолдерів щодо належного реагування на виклики та загрози, пов'язані з незаконним обігом зброї.

Результати проведених фокус-групових дискусій свідчать про те, що у ситуації з забезпеченням правопорядку в громадах поряд з типовими проблемами щодо обігу наркотиків та домашнім насильством, у територіальних громадах все більшої актуальності набуває проблема незаконного обігу та використання вогнепальної зброї та вибухових боєприпасів (далі – зброя). При цьому, якщо в громадах, умовно наближених до зони бойових дій (150-200 км), ця проблема є явною і несе надзвичайну небезпеку для цивільних, то в громадах центральних і західних регіонів України місцева влада і правоохоронці визнають відповідні ризики і загрози, вважаючи на цьому етапі таку проблему «латентною».

Відповідно до статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» виключною компетенцією сільських, селищних, міських рад є заслуховування інформації прокурорів та керівників органів Національної поліції про стан законності, боротьби із злочинністю, охорони громадської безпеки і порядку та результати діяльності на відповідній території на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради [14].

Відповідно до п.2 ч.1 ст. 38 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до повноважень органів місцевого самовряду-

¹ Експертні дискусії було проведено в межах проєкту ГО «Центр безпекових досліджень «СЕНСС» «Підтримка України у протидії ризикам розповсюдження стрілецької зброї та легкого озброєння внаслідок агресивної війни Росії...» з представниками Експертної мережі проєкту у вересні і грудні 2023 року

вання щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян віднесено сприяння діяльності органів Національної поліції України, а також суду, прокуратури, юстиції, служби безпеки, Національного антикорупційного бюро України, адвокатури і Державної кримінально-виконавчої служби України [14].

Окрім того, відповідно до ст. 3 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22 червня 2000 р. місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування здійснюють координацію діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону, а повсякденна (оперативна) діяльність таких формувань організовується, спрямовується і контролюється відповідними органами Національної поліції, підрозділами Державної прикордонної служби України. Вказані громадські об'єднання створюються для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, Державній прикордонній службі України та органам виконавчої влади, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних і кримінальних правопорушень, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин (ст. 1 Закону) [15].

Із 1 січня 2022 р. вступили в дію положення закону «Про основи національного спротиву», який передбачає можливість створювати добровольчі формування територіальних громад, яким дозволено використовувати власну мисливську зброю. Окрім того, відповідно до цього Закону до повноважень сільських, селищних та міських рад віднесено:

- участь у підготовці та виконанні завдань національного спротиву в мирний час та в особливий період;
- забезпечення у межах відповідних видатків місцевих бюджетів належного фінансування заходів національного спротиву місцевого значення та підготовки громадян України до національного спротиву;
- забезпечення життєдіяльності населення і функціонування об'єктів інфраструктури у межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці;
- сприяння популяризації участі в заходах національного спротиву [16].

В контексті набуття у власність зброї цивільним населенням під час воєнного стану важливим є також положення п.43 ч.2 ст.15 Закону

України «Про правовий режим воєнного стану», де передбачено, що створені на час дії воєнного стану військові адміністрації населених пунктів на відповідній території здійснюють повноваження із прийняття рішень про заборону торгівлі зброєю, сильнодіючими хімічними і отруйними речовинами тощо [17].

За результатами проведених фокус-групових дискусій можна зробити висновок про те, що представники органів місцевого самоврядування здебільшого недостатньо розуміють зміст своїх повноважень у сфері безпеки в громаді, в тому числі у питаннях протидії незаконному обігу зброї і ставляться формально до їх виконання. Серед традиційних механізмів реалізації повноважень переважно використовуються такі як заслуховування керівництва поліції та фінансування місцевих програм, спрямованих на підтримку органів сектору безпеки та оборони та/або протидії певним видам злочинності. Зазвичай така підтримка полягає у матеріально-технічному забезпеченні місцевих підрозділів відповідних органів. В окремих громадах мова йшла про функціонування поліцейського офіцера громади. Останній, в свою чергу, має позитивний вплив на забезпечення взаємодії і обміну інформацією між підрозділами Національної поліції та ОМС. Серед опитаних ОМС в жодній громаді заходи з протидії незаконному обігу зброї не були включені у відповідні місцеві програми співпраці/підтримки, не зважаючи на те, що респонденти в деяких громадах визнавали, що випадки нелегального використання або обігу зброї фіксуються декілька разів на тиждень.

Опитані представники ОМС переважно відзначають наявність офіційної та оперативної комунікації з підрозділами Національної поліції, СБУ, ДСНС. Втім, ці питання переважно стосуються ситуації з обстрілами РФ території громади, надзвичайних ситуацій, резонансних злочинів та розгляду адміністративних правопорушень. Найчастіше про випадки незаконного обігу зброї ОМС дізнається зі ЗМІ та соцмереж, у випадку резонансних подій - через оперативне інформування з боку Національної поліції.

Майже всі опитані ОМС для забезпечення правопорядку в громаді використовують передбачені законодавством додаткові механізми/інститути: поліцейського офіцера громади, ДФТГ, КП «Муніципальна варта» (і подібні). Це може свідчити про те, що ОМС розуміють потребу у забезпеченні безпеки для місцевого населення та недостатність ресурсу правоохоронних органів (кадрового, часового, технічного). В той же час, рівень їхньої взаємодії з органами сектору безпеки і обо-

рони оцінюється по-різному: від покращеної координації і співпраці до недовіри щодо якості виконання органами сектору безпеки і оборони своїх завдань. Окрім того, як механізм підвищення рівня безпеки дітей, під час дискусії було обговорено запровадження інституту офіцера безпеки в школах. Втім, ОМС висловлювали побоювання щодо недостатності кадрового та фінансового забезпечення для забезпечення сталого функціонування цього інституту.

Представники ОМС, ДФТГ та правоохоронних органів вбачають загрози від незаконного обігу використання зброї для:

- належної реінтеграції ветеранів;
- забезпечення громадської безпеки;
- збільшення кількості організованих груп та злочинних організацій (розбої, напади, торгівля зброєю);
- дестабілізації роботи органів влади;
- рейдерства;
- загроз для надавачів сервісів (банки, поштові сервіси, ЦНАП, приймальні громадян в закладах охорони здоров'я тощо).

Серед категорій населення в громаді найбільш вразливими до нелегального використання зброї, на думку респондентів, є працівники ОМС, правоохоронних органів, надавачі адміністративних і соціальних послуг, а також інших сервісів. Респонденти в деяких громадах визнають, що для цих категорій осіб доцільними були б спеціальні тренінги щодо реагування на озброєну особу, а для працівників соціальних служб та комісій, що реагують на випадки домашнього насильства доцільно було б мати доступ до бази власників зброї.

Громади, наближені до зони бойових дій, більше стикаються з загрозами від незаконного переміщення зброї з цих територій. В цьому контексті категорії, що потребують особливої уваги, на їхню думку, – військовослужбовці та ВПО. Важливе значення у протидії незаконному переміщенню зброї з зони бойових дій відіграють перевірки на контрольних пунктах пропуску (блокпостах), а також діяльність Військової служби правопорядку (ВСП). Так, поліцейські і представники ДФТГ вважають, що для виявлення зброї в транспортних засобах під час їх огляду на блокпостах недостатньо лише металопрошукачів (важко ідентифікувати металеві частини зброї серед інших металевих конструкцій/деталей автомобіля), а більш корисним було б залучення більшої кількості кіннологів та навчання службових собак на пошук зброї/її частин. Ще однією проблемою респонденти називають обмеженість повноважень на огляд військовослужбовців зі зброєю з метою встановлення її походження. Такі повноваження, на їхню думку, має лише ВСП. Також у громадах,

наближених до зони бойових дій, респонденти вказували на недотримання військовослужбовцями Статуту ЗСУ та інших відомчих інструкцій, що передбачають правила носіння, транспортування, зберігання зброї (перебування зі зброєю в громадських місцях, приміщеннях магазинів тощо).

На думку респондентів, розміщення в громаді військових частин не є саме по собі причиною поширення зброї в нелегальному обігу, однак на це впливає поведінка конкретних осіб, дисципліна та діяльність командирів. Як приклад, наводився механізм вилучення з нелегального обігу трофейної зброї.

Позиції всіх опитаних представників ОМС та поліцейських різняться у питаннях права на володіння вогнепальною зброєю цивільними особами. В громадах, що наближені до зони бойових дій, представники ОМС переконані, що вся вогнепальна зброя має бути вилучена у цивільних осіб і не може бути легалізована. Серед причин вказувались наступні:

- особливості українського менталітету;
- незрілість українського суспільства;
- високий рівень вживання алкогольних напоїв серед населення;
- зростання рівня насильства;
- діяльність організованих груп та злочинних організацій;
- великий відсоток осіб з психічними і психологічними проблемами внаслідок війни тощо.

В той же час інші вважають, що варто дозволити легально мати вогнепальну зброю представникам ОМС, членам ДФТГ, ветеранам, колишнім правоохоронцям, а також іншим категоріям населення – з метою захисту свого життя і власності у разі подальшого наступу РФ. При цьому, у всіх громадах наголошували на необхідності навчання, проходження обстежень, дотримання інших передбачених законодавством умов для отримання права на придбання вогнепальної зброї. В деяких громадах респонденти говорили про територіальну віддаленість підрозділів дозвільної системи для подання/отримання необхідних дозволів, що ускладнює можливість належним чином володіти зброєю.

На час проведення дослідження у питанні добровільної здачі зброї представники ОМС та ДФТГ були недостатньо обізнані щодо проведення поліцією традиційних місячників здачі зброї. В деяких громадах опитані вказували на незацікавленість цивільного населення у здачі зброї перш за все з мотивів забезпечення особистої безпеки в разі наступу РФ (неповторення трагедії в Київській області). Більшість опитаних вказала, що питання здачі/викупу/вилучення зброї у цивільного населення буде ускладнене

поки йдуть бойові дії («не на часі»). В той же час, розуміючи загрози для безпеки громади після завершення конфлікту, ОМС готові долучитися до цього процесу здачі/викупу зброї у цивільного населення і фінансово підтримати осіб, які погодяться добровільно здати зброю. При цьому, на переконання респондентів, міжнародний досвід щодо долучення міжнародного контингенту до цього процесу, не буде сприйнято позитивно українським населенням через втрату авторитету і довіри рядом міжнародних урядових організацій у 2014-2022 роках, в тому числі через зв'язки їхнього персоналу з РФ та нечітку позицію щодо агресії РФ.

Важливо відмітити трансформацію сприйняття та розуміння проблеми незаконного обігу та використання зброї в громаді в процесі проведення всіх фокус-груп. Якщо на початку дискусій представники громад недостатньо усвідомлювали ризики і загрози від незаконного обігу зброї, то після питань і пояснень інтерв'юєрів, респонденти змінювали свою думку, вказували про недостатність комплексних знань з вказаної проблематики, пропонували ідеї, висловлювали запит на підтримку різних активностей в громаді.

Висновки. Таким чином питання підвищення спроможності щодо протидії незаконному обігу зброї у територіальних громадах потребує вироблення та впровадження комплексного підходу, який передбачає зокрема підвищення усвідомленості представників ОМС та громадськості про існуючі проблеми незаконного обігу зброї, та сприяє розробці та впровадженню ефективних заходів у виявленні цих злочинів.

Органи місцевого самоврядування мають внести зміни до діючих муніципальних програм із забезпечення правопорядку, а саме додати до них певні заходи щодо протидії незаконному обігу зброї.

Нагальною потребою є організація та проведення у громадах навчань і тренінгів щодо реагування на можливі загрози для працівників комунальних закладів соціальної сфери, ЦНАП, надавачів послуг (банківські установи, поштові послуги, обслуговування у закладах торгівлі тощо). Важливою складовою ефективного запобігання кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу зброї є здійснення превентивних заходів, а саме інформаційно-просвітницької роботи та проведення інформаційних кампаній. Методи і способи донесення інформації про наслідки такої діяльності мають бути різноманітними і систематичними задля кращого засвоєння інформації (біг-борди, відеоролики, повідомлення в соціальних мережах, плакати в лікарнях і в школах тощо). Зокрема,

важливо розповсюджувати інформацію про процедури та правила безпечного обігу вогнепальної зброї та вибухових боєприпасів, а також про можливі шляхи співпраці з правоохоронними органами у виявленні та припиненні незаконного обігу цих предметів.

Корисним буде проведення різноманітних навчальних заходів для молоді у школах і коледжах щодо застосування зброї. Задля забезпечення громадської безпеки у територіальних громадах мають бути встановлені рамки-металошукачі у місцях скупчення людей, та запроваджено охорону у навчальних закладах.

Перспективи подальших досліджень полягають у глибшому аналізі ролі, місця та завдань органів місцевого самоврядування у сфері протидії незаконному обігу зброї в умовах воєнного стану. Особливу увагу варто приділити вдосконаленню нормативно-правової бази, враховуючи досвід інших країн у протидії подібним загрозам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єдиний звіт Офісу Генерального прокурора про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2024 року. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14.09.2020 «Про стратегію національної безпеки України»: Указ Президента Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14.09.2020 №392/2020 [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 14, 2020 «On the National Security Strategy of Ukraine»: Decree of the President of Ukraine of 14.09.2020 №392/2020]. <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.
3. Захарченко А., Бобкова А. Повноваження органів місцевого самоврядування щодо забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Кропивницький, 1 липня 2022 р.). Кропивницький : Донецький державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 153–156. URL: https://dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/08/materialy_konferencziyi_dondnuvs_01_07_2022.pdf.
4. Панова О. О. Особливості забезпечення публічної безпеки органами місцевого самоврядування. *Правові реформи в Україні: сучасні реалії*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20–21 квітня 2018 р.). Харків : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2018. С. 40–41. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/fc34f1af-39ef-4f6e-827e-b8532dd289c7>.
5. Пишна А. Г. Взаємодія органів Національної поліції та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С. 385–387.
6. Волокітенко О. М. Адміністративно-правові основи взаємодії територіальних підрозділів

Національної поліції та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4 (1). С. 199–207.

7. Вітвицький С. С. Забезпечення безпеки громад органами та підрозділами національної поліції в умовах воєнного стану. *Забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Кропивницький, 1 липня 2022 р.). Кропивницький : Донецький державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 68–71. URL: https://dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/08/materialy_konferencziyi_donduvs_01_07_2022.pdf.

8. Козін А. Сучасна взаємодія органів місцевого самоврядування та органів національної поліції у сфері забезпечення громадської безпеки і порядку. *Юридичний вісник*. 2024. № 5. С. 50–55.

9. Шестернін А., Роговенко О. Роль органів місцевого самоврядування у забезпеченні національної безпеки України. *Молодий вчений*. 2024. № 3 (127). С. 85–89.

10. Казначеев Д. Г., Бодирев Д. А. Аналіз деяких проблемних питань легалізації обігу зброї в умовах воєнного стану. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 4 (1). С. 181–185. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/pppd_2022_4\(1\)_35](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pppd_2022_4(1)_35).

11. Біленчук П., Кравчук О. Убезпечення добробуту людини та суспільства в Україні від загрози незаконного обігу вогнестрільної зброї. *Забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Кропивницький, 1 липня 2022 р.).

Кропивницький : Донецький державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 38–41. URL: https://dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/08/materialy_konferencziyi_donduvs_01_07_2022.pdf.

12. Титаренко Ю. М., Шевчук Т. А. Незаконний обіг вогнепальної зброї як загроза національній безпеці України. *Злочинність та протидія їй у воєнний час і в післявоєнній перспективі: міждисциплінарна панорама*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (Вінниця, 19 квітня 2024 р.). Вінниця : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2024. С. 328–331.

13. Hideg Gergely. From Conflict to Consequence: Nearly Half of Ukrainian Men Would Like to Own a Firearm, Or Already Have One. (Situation update, December 2023). URL: https://www.smallarmssurvey.org/sites/default/files/resources/From_Conflict_to_Consequence_WEB.pdf.

14. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-vr#Text>.

15. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22.06.2000 № 1835-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>.

16. Про основи національного спротиву : Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>.

17. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.